

ЗВ'ЯЗОК НЕРВОВО – ПСИХІЧНОЇ НАПРУГИ З ІНДИВІДУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНИМИ ОСОБЛИВОСТЯМИ ПРАЦІВНИКІВ АТОМНОЇ ЕЛЕКТРОСТАНЦІЇ

Ми звикли до комфорту, не уявляємо свого життя без нього, проте навіть не задумуємося, що задля його створення постійно працюють тисячі людей. Майже ніхто не знає, що у багатьох працівників АЕС виникають проблеми зі здоров'ям через шкідливість праці, яким повинен бути працівник, які психологічні особливості йому притаманні. Увесь світ до цього часу не лише пам'ятає, а й активно спостерігає, до яких наслідків призвела аварія на Чорнобильській АЕС, яка сталася головним чином через людський фактор. Через це важливо під час професійного відбору на роботу звертати увагу не лише на знання особи, а й на її індивідуально-типологічні особливості. Адже, особа, яка працює у непростих умовах, повинна мати певні індивідуально-психологічні особливості, які будуть сприяти її роботі, завдяки яким вона зможе ефективно впоратися зі складними робочими ситуаціями, при цьому зберігши своє здоров'я. Отже, вивчення факторів, що сприяють ефективній діяльності працівників атомних електростанцій, забезпечують їх надійність та визначають високу стресостійкість в ситуаціях значних фізичних та психічних навантажень вважаємо актуальною та практично цінною.

До індивідуально – типологічних особливостей належать властивості нервової системи та темперамент. Властивості нервової системи значно відбиваються на психічному складі індивіда, а також на його поведінці. Автор теорії щодо вивчення властивостей нервової системи І. П. Павлов, визначив, що збудження та гальмування є фундаментальними процесами, від особливостей перебігу яких залежить візуюнакопичення нашої активності. Його теорію про властивості процесів збудження й гальмування – силу, врівноваженість та рухливість – розширили й доповнили вчені наукової школи Теплової-Небиліцина. На сьогодні зазначена теорія зберігає свою авторитетність та складає методологічну основу досліджень, пов'язаних з психологічним супроводом спеціалістів в особливих умовах діяльності.

Психологічним проявом властивостей нервових процесів виступає темперамент – характеристика індивіда з погляду динамічних особливостей його психічної діяльності – інтенсивності, темпу, швидкості, ритму психічних процесів та станів. Я. Стреляу стверджував, що зовнішні прояви темпераменту – це не лише біологічно зумовлені параметри. Певним чином вони корегуються впливом соціального оточення та настанов, можуть маскуватися й приховуються навичками та звичками людини. Отже поведінкові прояви і адаптаційні можливості особи – це складне переплетення фізіологічних, психологічних та соціальних факторів, які у своїй сукупності й визначають життєстійкість особистості в складних умовах. Комплексний погляд на щодо ресурсів та факторів стресостійкості визначив в своїй теорії Л. -Л. Терстоун. Він назвав 7 другорядних факторів, таких як активність, фізична активність, імпульсивність, лідерство, врівноваженість, товариськість, рефлексивність, які визначають індивідуальність та створюють певний стиль

поведінки, діяльності і, навіть, життєвий стиль.

Відомо, що ключовим чинником, що знижує ресурси особистості і ефективність її діяльності є стан нервово – психічної напруги (НПН). Його визначають як

особливий психічний стан, який часто притаманний людям, причетним до діяльності в особливо складних умовах. Її поглибленим вивченням займався Немчин Т. А., який виокремив 3 ступені перебігу НПН: слабкий (організм працює розслаблено, ситуація оцінюється як безпечна), помірний (велика зацікавленість індивіда у роботі, активація усіх резервів організму, зміни у функціонуванні соматичних систем), надмірний (погане самопочуття особи, внаслідок незворотніх змін у функціонуванні соматичних систем).

З метою встановлення факторів професійної надійності працівників атомних електростанцій, зокрема, їх індивідуальних особливостей, ми розробили модель емпіричного дослідження. Гіпотеза нашого дослідження виходить з припущення, що існує статистично значущий зв'язок між нервово-психічною напругою та індивідуально типологічними особливостями працівників електростанцій.

Для перевірки зазначеної гіпотези було підібрано батарею методик, які з нашої точки зору, повністю відповідають вирішенню поставлених завдань: «Оцінка нервово-психічної напруги» Т. А. Немчина; «Діагностика темпераменту» Я. Стреляу; 3) «Шкала темпераментів» Л. Терстоуна (в адаптації В. Хойновського).

Вибірку нашого дослідження склали працівники Рівненської атомної електростанції, які мають різну кваліфікацію та різний стаж роботи. Для підтвердження отриманих зав'язків методами математико-статистичної обробки результатів ми обрали кореляційний метод. Отримані результати можна використовувати при проведенні профвідбору та розробці програми психологічного супроводу працівників атомних електростанцій.

Список літератури

1. Немчин Т. А. Состояния нервно – психического напряжения. Л: Изд – во Ленингр. ун – та, 1983 – 167с.
2. Сечейко О. В. Диференціальна психологія: підручник / О. В. Сечейко. – К.: Нау, 2016. – 300с.
3. Стреляу Я. Роль темперамента в психическом развитии / Я. Стреляу. – М.: Прогрес, 1982. – 232с.

Науковий керівник: Сечейко О. В., канд. психол. наук, доцент